

Teodor Münz

Oponentský posudok habilitačnej práce PhDr. Štefana Juska, PhD,

*Sokrates a Platon v Nietzscheho a Patočkovej filozofii*

Štefan Jusko sa Nietzschem zaoberá už dlho a patrí mu čestné miesto medzi slovenskými autormi, ktorí sa venujú analýze jeho filozofie. Venoval mu aj svoju dizertačnú prácu *Nietzsche a grécka filozofia*, ktorú, ako aj sám píše, využíva v skrátenej a prepracovanej podobe v habilitačnej práci. Jeho analýza Nietzscheho je však teraz hlbšia, ale na pochopenie aj náročnejšia než bola v predošlej práci. Napokon do práce pribudla aj veľká časť o vzťahu Jana Patočku k Nietzschemu, ktorá v dizertácii nebola. Môj posudok sa vzťahuje len na prvú polovicu práce.

Nietzsche bol autor, ktorý vo svojom diele nezastával a neobhajoval iba jedno stanovisko. Povedal by som, že to bol autor prítomnej chvíle, ktorý sa díval na problematiku tak, ako ju v danej chvíli videl a tak sa k nej aj postavil, no keď sa k nej vrátil druhý raz, hodnotil ju už aj inak, prípadne aj protikladne. Nepriamo to ospravedlňoval svojím perspektivizmom. Často sa vyjadroval v krátkych epigramoch, ktorými oplýval a ktoré, ako predpokladám, boli výtvormi jeho momentánnych nápadov. Nietzsche napríklad Sokratom a Platónom opovrhuje, doslova im nadáva, najmä Sokratovi, ale ich aj uznáva a od Platóna dokonca aj mnoho preberá, čo aj sám priznáva. Juskov, ktorý píše o Nietzscheho vzťahu k obom týmto autorom, sa podarilo podchytiť oba tieto Nietzscheho postoje, najmä voči Sokratovi a usiluje sa hovoriac o ňom, „nechať zaznieť súzvuk ich disharmónie“. Jeho výklad Nietzscheho Sokrata -- vlastne Sokrata videného Platónom, na ktorého bol Nietzsche tiež odkázaný, ako poznamenáva aj Jusko -- tieto postoje zladuje do jedného, vnútorne neprotirečivého celku. Jusko konkrétne poukazuje aj na Nietzscheho nejednoznačnosť voči Platónovi, čo sa prejavuje jednak protirečivým hodnotením „...učeného predsudku Platónovho konceptu morálnej interpretácie...“ (s. 31), jednak jeho postoja k samému Platónovi, ktorého

nenávidel, ako hovorí Jusko, ale aj obdivoval a učil sa od neho. Ved' napokon vznikla otázka či nie je Nietzscheho filozofia len obráteným platonizmom.

Nietzscheho vzťah k Platonovi však Jusko pokladá za oveľa komplikovanejší, než bol jeho vzťah k Sokratovi. Poukazuje aj na príčiny toho, ktoré uvádzam v krátkosti nasledovne.

Juskovi ide v habilitačnej práci medziiným o to, aby zistil, či Nietzschemu, filozofovi života, mohli títo dvaja autori niečo k jeho postojom povedať. No zároveň mu ide aj o kritiku oboch z tohto jeho hľadiska. Kým so Sokratom nemal veľa problémov, lebo Sokrates sa držal pri zemi a do transcendentna nezašiel, pre Platona bolo transcendentno primárne a pozemskosť sekundárna. V transcendentne boli idey, vzory pozemských, ľudských pojmov, v transcendentne bola aj najvyššia idea dobra, bol tu základ ľudskej morálky, bola v ňom večnosť, nemennosť, teda protiklad menlivosti všetkého pozemského a tak aj ľudského a mnohé iné. S týmto všetkým sa musel Nietzsche vyrovnávať, kritizovať to, ale aj niečo uznávať, preberať, vysvetľovať to aj ako čosi pozitívne, čo prevzal aj do svojej filozofie, ale hodnotí to inak. Ako uvádza Jusko, Nietzsche uznával, že Platon tematizoval celú filozofickú problematiku, ktorá sa pertraktuje dodnes, takže zaujímal stanovisko ku každej jej časti. Často to robil s ťažkosťami, na ktoré Jusko aj poukazuje.

Toto všetko podrobne, nie však dosť systematicky vkladá. Juskovu interpretáciu vzťahu Nietzscheho k Platonovi pokladám vcelku za správnu.

Jusko správne poukázal aj na to, že podľa Nietzscheho Sokrates a Platon boli protikladní aj v tom, že kým Sokrates patril ku spoločenskej spodine, akoby k indickým čandalom, Platon bol aristokrat. Nietzsche mu však zazlieval, že jeho filozofia má v sebe niečo patologické, lebo sa nezrodila ako znak vznešených, ale z potreby znášať sa so slabými.

V takomto porovnávaní Jusko ešte dlho pokračuje. V práci prezrádza dobrú znalosť Nietzscheho. Suverénne sa prechádza jeho dielom a analyzuje ho z hľadiska jeho vzťahu k Sokratovi a Platonovi. Nehovorí však o tom ako napokon Nietzscheho filozofia, ovplyvnená Sokratom a Platonom, vyznieva, hoci to možno z jeho práce vyabstrahovať. Preto pokladám za potrebné, aby to previedol na obhajobe práce. Otázkou je, v čom je Nietzsche poplatný Sokratovi a v čom Platonovi. Nietzsche sa vracia k týmto autorom vo viacerých

svojich prácach, znepokojovali ho a jeho postoje k nim sa menili. Rovnako mi chýba v práci Juskov postoj k Nietzscheho analýze týchto autorov. Bola vždy namieste, nemýlil sa Nietzsche v niečom?

Navrhujem, aby po zodpovedaní týchto otázok, bol PhDr. Štefanovi Juskov, PhD bola udelená hodnosť docent.



PhDr Teodor Münz Csc